

İNŞAAT SEKTÖRÜ ANALİZİ

Seçimler Bitti, Yeni Gündemler Oluşturdu,
ancak Ekonomi hâlâ "Gündem Dışı"

Dünya
Türkiye
İnşaat Sektörü

Temmuz
2015

TÜRKİYE MÜTEAHHİTLER BİRLİĞİ

"7 Haziran'da ortaya çıkan tablo ve Türkiye'de neler olabileceği kuşku yok ki yabancı yatırımcıyı da yakından ilgilendiriyor. Ama yabancılar artık gününbirlik gelişmelerle ilgili değil, Türkiye'de daha uzun vadede ne gibi gelişmeler olacağına odaklanmış durumdalar... Biz mutlak çoğunluğun, mutlak istikrar anlamına geldiği gibi bir algıyla hareket ederken, yabancısındaki algı tam tersi. Onlar için istikrar, uzlaşma ve karşı tezlerin bir anlamda birbirini etkilemesi ve bu sayede bir denge bulması demek..."

Alaattin AKTAŞ, Ekonomi Yazarı
Dünya Gazetesi, 26 Haziran 2015

ÖZETİN ÖZETİ

2015 ilk yarı yıl sonu itibarıyla, küresel ekonomide toparlanma işaretleri görülmeyle birlikte kalıcı denge sağlanamamakta, ülkeler ve bölgeler arasında ekonomik büyüme yönünden farklılaşma devam etmektedir.

ABD Merkez Bankası'nın (FED) bol likidite-düşük faiz politikasını tam olarak ne zaman ters yöne çevireceğine ve bu sürecin olası küresel etkilerine ilişkin belirsizlik devam etmekte, Eylül ayında faizlerin artış sürecine gireceğine inanan piyasa oyuncularının sayısı günden güne artmaktadır. Avrupa Merkez Bankası (ECB) tarafından uygulanan tahvil alım programının etkisiyle başta merkez ülkelerde olmak üzere bölge genelinde iktisadi faaliyette toparlanma işaretleri görülürken, Yunanistan'ın Avro'dan çıkma (Grexit) olasılığına ilişkin endişeler gündemi uzun süre işgal etmiş bulunmaktadır.

İran ile sürdürülen nükleer müzakerelerde anlaşma sağlanması, Çin'deki yavaşlama sürecinin küresel ekonomiye negatif etkileri, petrolün başı çektiği emtia fiyatlarındaki oransız gerileme, küresel görünüme ilişkin öncelikli diğer gündem maddeleridir. Gelişmekte olan ekonomilerde yavaşlama eğiliminin devam etmesi ve artan jeopolitik riskler ise halihazırda kırılğan bir canlanma sürecinde olan küresel ekonomik aktiviteyi daha da sınırlandırmaktadır.

Son dönemde, ABD ekonomisinin güçlendiğine ilişkin veriler ve faiz artış süreci, Avrupa'dan ve Japonya'dan gelen canlanma işaretleri ve gelişmekte olan ülkelerdeki yavaşlama küresel sermayenin gelişmekte olan ekonomilere ilgisini azaltmaktadır. Gelişmiş ülke faiz oranlarındaki yükseliş ve ABD dolarındaki güçlenme, küresel sermayenin güvenli liman olarak gördüğü gelişmiş piyasalara yönelmesine yol açmaktadır. Özellikle ciddi iç ve dış borçlanma ihtiyacı olan, ABD Doları cinsinden borcu çok yüksek olan, makroekonomik ve politik kırılğanlıklara sahip, büyüme potansiyellerini artırmak için gerekli yapısal reformları uygulayamamış olan gelişen ekonomiler için önümüzdeki dönemin ciddi oranda risk taşıdığı neredeyse tüm uluslararası kuruluşlar ve ekonomistlerce dile getirilmektedir.

Uluslararası Para Fonu (IMF), küresel ekonomi için 2015 büyüme tahminini %3.5'ten %3.3'e, gelişmekte olan ülke ekonomileri için ise %4.3'ten %4.2'ye düşürmüştür. Raporda gelişmekte olan ülkelere yönelik büyüme tahmininin aşağı çekilmesinde düşük emtia fiyatları, Çin ve jeopolitik gelişmelerin etkili olduğunun altı çizilmiştir.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından yılda iki kez hazırlanan "Ekonomik Görünüm Raporu" ise 3 Haziran 2015 tarihinde yayınlanmıştır. Rapora göre küresel ekonominin 2015 yılında %3.1, 2016 yılında %3.8 büyümesi beklenmektedir. Küresel büyümenin düşük petrol fiyatları, devam eden genişleyici para politikaları ve azalan mali konsolidasyonun etkisiyle 2015 ve 2016 yıllarında güçlenmesi beklenmekle birlikte toparlanma hızının zayıf olacağı öngörülmüştür.

Dünya Bankası, "Küresel Ekonomik Beklentiler Raporu" nun Haziran ayında, 2015 yılının Türkiye'nin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkeler için zor bir yıl olacağını belirtmiş, bu ülke grubuna ilişkin

büyüme beklentilerini aşağı yönlü revize etmiştir. Bankaya göre, yıllar sürecektir bir yapısal yavaşlama ile karşı karşıya bulunan gelişmekte olan ülkeler, küresel ekonominin motoru olma görevini önümüzdeki dönemde yeniden gelişmiş ülke ekonomilerine devredecektir. Raporun Türkiye'ye ilişkin bölümünde, düşen petrol fiyatları ve küresel iyileşmenin ülke ekonomisine beklenen katkıyı sağlamadığı belirtilirken, büyümenin siyasi belirsizlikle düşen yatırımcı güveni nedeniyle daha da yavaşladığı belirtilmiştir.

Uluslararası derecelendirme kuruluşu Fitch Ratings, yükselen piyasa ekonomilerini kamu finansmanı, dış borçlanma ve bankacılık yönünden 11 farklı kategoride değerlendirdiği "Isı Raporu"nda, Türkiye, Brezilya, Hindistan, Endonezya ve Güney Afrika'dan oluşan "Kırılgan Beşli" arasında Türkiye'yi negatif ayırtmıştır; sermaye çıkışları konusunda riskli seviyelere işaret eden kırmızı göstergelerden 3 ya da daha fazlasına sahip olan tek ülkenin Türkiye olduğunu belirtmiştir.

Yurtiçinde biriken yapısal sorunlara seçim sonrası artan politik belirsizlikler eklenmiş, belirsizliğin arttığı ve güvenin azaldığı bu ortamda Türkiye'ye ilişkin riskler önemli oranda yükselmiştir. Petrol fiyatlarındaki sert düşüşe karşın %5 sınırının altına inmekte zorlanan cari açık ve net yatırım açığı ile Türkiye, küresel risk iştahında olası bir bozulmadan ve sermaye girişlerinde sert iniş senaryosundan en çok zarar görebilecek olan ülkeler arasında yer almaktadır.

Nitekim, 2014 yılının ilk çeyreğinde %4.9, 2014 yılının tamamında %2.9 oranında büyüyen Türkiye ekonomisi, 2015 yılının ilk çeyreğinde %2.3 büyüme göstermiştir. Ekonominin genel gidişatı açısından lokomotif bir sektör konumunda olan, ancak 2013 yılının üçüncü çeyreğinden bu yana ivme kaybeden inşaat sektörü, 2014 yılının son çeyreğinde %2.03, 2015 yılının ilk çeyreğinde %3.51 oranında küçülmüştür.

Son dönemde yoğunlaşan terör saldırıları, mevcut siyasi belirsizliğe erken seçim konuşmalarının artarak eklenmesi, TSK'nın Suriye'ye operasyonu neticesinde riskler önemli oranda artmış; TL'nin ABD Doları karşısındaki değer kaybı hızlanmıştır. Sınırdaki çatışma haberleri koalisyon ihtimalinin zayıfladığına ilişkin yorumların ve erken seçim söylemlerinin üzerine gelince; TL/ABD Doları kuru 24 Temmuz itibarıyla 2.75 TL'ye kadar tırmanmış, şok yaşayan BİST hızla değer kaybetmiş, 2 yıllık gösterge tahvil faizleri çift haneye yaklaşmış, Türkiye risk primleri yükselmiştir.

Küresel ölçekte dengelenme sürecini geciktiren riskler ve piyasalarda kalıcı istikrarı tesis edebilecek olan tüm unsurlar birlikte değerlendirildiğinde, 2015 yılında dünya ekonomik görünümünün belirgin oranda toparlanması beklenmemektedir. Jeopolitik riskler ve bölgemizdeki siyasi istikrarsızlığın, olumsuz küresel koşullar yanında yurtiçinde de kapsamlı bir belirsizlik içinde bulunan Türkiye'nin kırılgan ekonomik büyümesini olumsuz yönde etkilemeye devam edeceği öngörülmektedir. Politik istikrarın sağlanıp FED'in para politikasını kademeli ve sınırlı sıkılaştırdığı olumlu senaryoda bile, Türkiye ekonomisini zorlu bir süreç beklediği dile getirilmektedir. Önümüzdeki dönemde kalıcı bir hükümet kurulamayacağı ve FED'in faiz artıracığı döneme tümüyle hazırlıksız ve hükümete girilebileceği endişesi iş dünyasını ve piyasa oyuncularını korkutmaktadır. Finans piyasalarının güvenini tesis edecek bir ekonomi yönetimi ve gerçekleşmesi planlanan yapısal reformlara ilişkin yol planı tüm finansal aktörler tarafından beklenmektedir.

Mucizeler ile değil gerçekler ile kurgulanan ekonomik döngü içinde, belirsizliğin hızla ve uzlaşmayla aşılması, Türkiye ekonomisinin yeni büyüme-üretim-finansman modelinin oluşturulması, ileriye dönük tutarlı ve gerçekçi bir vizyonun, yepyeni bir hikayenin kurgulanması ve hareket planının oluşturulması hayati önem taşımaktadır. Ekonomik açıdan kayıp sayılan 2015 yılının hiç olmazsa son çeyreğinde ekonomide yapısal düzenlemelerin gündeme getirilip yeni hükümet tarafından 2016 başında devreye sokulması gerekmektedir.

DÜNYA

Dönüm noktaları

Ekonomistler; küresel ekonomik büyümenin yavaşlamasını, gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomiler arasındaki küresel kriz sürecinden bu yana açılmış olan büyüme farkının kapanmasını beklemektedir. Önümüzdeki dönemde küresel ekonominin karşı karşıya kalması beklenen kritik risk unsurları bulunmaktadır. Bunların başında ABD Merkez Bankası'nın (FED) faiz artırımını ve dünya piyasalarının parasal normalleşme sürecine vereceği tepki yer almaktadır. Bir diğer önemli risk, Yunanistan'ın Euro Bölgesi'nden çıkabileceğine (*Grexite*) ve İngiltere'nin AB'den ayrılacağına (*Brexit*) dair söylemler ve beklentilerdir. Bir diğer kritik risk ise Çin'de yaşanabilecek sert inişin küresel ekonomiye yayılma etkileri olarak değerlendirilmektedir.

Küresel krizde ABD ile başlayan ilk aşamayı Avrupa ile devam eden ikinci aşama izlemiş, gelişmekte olan ekonomiler ise tersine sermaye akımları sayesinde kriz sürecinde pozitif ayrılmıştır. FED'in yaklaşmakta olan faiz artış süreci, gelişmekte olan ekonomiler için dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir. FED'in faiz artırım sürecinde sermaye hareketlerinin yönü gelişmekte olan ekonomilerden gelişmiş olanlara doğru değişebilecek, böyle bir durum gelişmekte olan ekonomiler için risk potansiyeli taşıyabilecektir. Özellikle ciddi iç ve dış borçlanma ihtiyacı olan, ABD Doları cinsinden borcu çok yüksek olan, makroekonomik ve politik kırılganlıklara sahip, büyüme potansiyellerini artırmak için gerekli yapısal reformları uygulayamamış olan gelişen ekonomiler için önümüzdeki dönemin dönüm noktası olacağı neredeyse tüm uluslararası kuruluşlar ve ekonomistlerce dile getirilmektedir. Çin'deki yavaşlamanın küresel ticaret dengelerine ve emtia fiyatlarına olası etkileri de risk unsurlarını büyük oranda artırmaktadır.

Diğer yandan, Yunanistan'ın durumuna ilişkin gelişmeler ile Avrupa'nın içinde bulunduğu durum da farklı bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir. ABD'nin ardından Avrupa'nın da toparlanma sinyalleri vermesine karşın; Ortadoğu merkezli jeopolitik istikrarsızlığın son derece yüksek olduğu bu dönemde, Avrupa ekonomileri arasındaki dengesizlik sonucu AB dayanışmasının çözülmesi yeni bir kriz potansiyeli taşımaktadır.

ABD: Karışık sinyaller

ABD ekonomisi 2015 yılının ilk çeyreğinde yıllık bazda %0.2 oranında daralmıştır. İkinci çeyrekte iktisadi faaliyetin seyrine ilişkin açıklanan veriler ise karışık sinyaller vermektedir. Mayıs ayında bir önceki aya göre %0.5 oranında artan ÜFE son 2.5 yılın en hızlı yükselişini kaydetmiş, söz konusu gelişme, enerji fiyatlarının geçtiğimiz dönemde gerilemesi nedeniyle aşağı yönlü bir seyir izleyen enflasyonun yılın ikinci yarısında yeniden yükselebileceğine işaret etmiştir. İşsizlik oranı ise %5.3 ile Nisan 2008'den bu yana en düşük düzeyine gerilemiştir.

ABD Merkez Bankası (FED) Başkanı Janet Yellen, ilk çeyrekteki geçici etkilerin ortadan kalkmasının ardından ekonomik faaliyetin yeniden ivme kazandığını, konut sektörünün canlandığını ve ABD ekonomisinin büyüme performansının 2015'in ikinci yarısında güçleneceğini düşündüklerini açıklamıştır. Yellen'in açıklamaları ve işgücü piyasasındaki pozitif seyir FED'in 2015 Eylül ayı ile başlayarak faiz artıracığına yönelik görüşleri güçlendirmektedir.

Diğer yandan, ABD ekonomisinde kriz sonrası toparlanma sürecine girebilmek için trilyonlarca dolarlık parasal genişleme programları uygulanmış, FED bilançosunun aktif büyüklüğü 2007'den 2015'e kadar 870 milyar ABD Dolarından 4.5 trilyon ABD Dolarına yükselmiştir. Bu dev boyuttaki genişleme sonucunda büyüme ivme kazanmış, yatırımlar ve tasarruflar artmıştır. Bu noktada ABD ekonomisinin tam olarak toparlanması karşısındaki en kritik risk, genişleme sürecinde dağıttığı bu kadar büyük miktarda

parayı toparlayabilmek için faizleri artırması gereken FED'in, enflasyonu yükseltmeden veya ekonomide daralmaya yol açmadan faiz artış sürecini tamamlamasının oldukça güç olmasıdır.

AVRUPA: Kırılgan toparlanma

Petrol fiyatlarındaki düşüşe ek olarak, Euro'nun Avrupa Merkez Bankası (ECB) tarafından uygulanmakta olan tahvil alım programının etkisiyle zayıflaması bölge ekonomisine destek sağlamış olup, başta merkez ülkeler olmak üzere bölge genelinde toparlanma işaretleri gözlenmektedir. Avrupa Birliği istatistik kurumu verilerine göre ilk çeyrek büyümesi %0.4 olarak kaydedilmiş, yatırımlar %0.8 yükselmiş, ihracat %0.6 artış göstermiştir.

ECB Başkanı Mario Draghi, toparlanmanın Yunanistan borçlarına rağmen yolunda gittiğini ifade etmiştir. Fitch Ratings, Avrupa'da işsizliğin yüksek seyretmesine ve Yunanistan'ın halen risk oluşturmasına rağmen, 2015'te büyümenin geçen yılki %0.9'dan %1.6'ya yükselmesini beklediklerini açıklamıştır.

Diğer yandan, Yunanistan ekonomisinin kurtarılma sorunu ve Yunanistan'ın Euro'dan çıkış olasılığı halen gündemdedir. 5 Temmuz'da gerçekleştirilen referandumla kemer sıkma politikalarına "hayır" diyen Yunanistan'ın kreditorlerle yaptığı görüşmeler, anlaşmaya varıldığının açıklanması ile sonuçlanmış, Yunanistan Avrupa Birliği'nden aldığı köprü krediyi gecikmiş borçlarını ödemiştir. Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker, sağlanan mutabakat ile Yunanistan'ın Euro Alanı'ndan çıkmasının önüne geçildiğini belirtmiştir. Konuya ilişkin IMF tarafından hazırlanan raporda ise, Yunanistan ekonomisinin son dönemde yaşadığı tahribat nedeniyle ülke borçlarının sürdürülebilirliğinin önemli ölçüde bozulduğuna işaret edilmiştir.

Avrupa ekonomileri arasındaki dengesizlik, Güney ülkelerinin borç sorunu nedeniyle büyüyememesi ve bozulan dengeler sonucu Avrupa Birliği dayanışmasının çözülme olasılığı kritik bir kriz potansiyeli taşımaktadır. Para politikasının tek merkezden (ECB) yürütülmesine karşılık, maliye politikalarının ülkeler bazında farklı otoritelerce yürütülmesi sıkıntılı bir durum olarak yorumlanmaktadır. AB bütünlüğü konusunda Yunanistan'dan çok daha önemli bir tehdit unsuru olarak değerlendirilen farklı bir konu ise İngiltere'nin AB'den ayrılma olasılığıdır. İngiltere Başbakanı David Cameron, önümüzdeki genel seçimden zaferle çıkması halinde, İngiltere'nin AB üyeliğini 2017 yılında referanduma götürmeyi planladığını açıklamıştır.

ÇİN: Yavaşlama süreci

2014 yılında kaydedilen %7.4 büyüme oranı ile son 24 yılın en düşük büyümesini kaydeden Çin ekonomisi, piyasa beklentilerini aşarak 2015 yılı 2. çeyreğinde yıllık bazda %7 büyümüştür. Dünyanın ikinci en büyük ekonomisi olan Çin'de yatırım ortamının bozulması, yurt içi talebin zayıf seyri, deflasyon ve son olarak da Çin hisse senedi piyasalarında yaşanan sert düşüşler gibi sorunlara karşılık Çin Hükümeti ekonomiyi desteklemek amacıyla bir takım önlemler almıştır. Çin Merkez Bankası son 6 ay içinde üçünü kez faiz indirimine gitmiş olup, ekonomistler indirimlerin sürmesini beklemektedir.

Yuan'ın değerini artırması gerektiği yönünde karşılaştığı uluslararası baskılar ve ucuz ihrac ürünlerine getirilen engeller, beklenenden hızlı yavaşlayan Çin ekonomisini önümüzdeki dönemde zorlayacak başlıca unsurlar olarak görülmektedir.

Morgan Stanley, geçtiğimiz ay yayınladığı raporda, Çin'de gelecek yıl da devam edecek bir yavaşlamanın küresel ekonomik büyümeyi %2'nin altına çekebileceğini; Çin'in, önümüzdeki dönemde dünya ekonomisindeki en büyük kırılganlık kaynağı olabileceğini belirtmiştir.

Ünlü yatırım danışmanı Marc Faber ise, küresel ekonomiye yönelik en büyük riskin Çin'deki yavaşlama olduğunu belirtmiş; Çin'in küresel emtia tüketiminin yarısını üstlendiğini, burada yaşanacak yavaşlamanın doğal kaynak üreten ülkelerin tümünü etkileyeceğini kaydetmiştir.

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER: Artan riskler

Küresel sistemin yarısına yakın bir büyüklüğü temsil eden gelişmekte olan ülke ekonomilerinin kriz sürecinde fazla etkilenmemiş olmaları küresel sistem için adeta can simidi görevi yapmalarını sağlamıştır. Ancak FED'in parasal genişlemeye son vermesi ve faiz artırmaya hazırlanmasının sermaye akımlarını tersine çevireceği; bu durumun da önümüzdeki dönemde gelişmekte olan ülkelere kriz yaratabileceği uyarıları yapılmaya başlanmıştır.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch, FED'in faiz artışının gelişmekte olan ülkelerin kredi temelleri üzerindeki baskıyı artırabileceğini, 2015 sonu itibarıyla Rusya ekonomisinin %3.5, Brezilya ekonomisinin %1.5 daralmasının beklendiğini açıklamıştır. Gelişmekte olan ekonomilerdeki döviz borcu riskine işaret eden Fitch, *"Finansal kuruluşlar açısından, Türkiye döviz cinsinden yüksek borçluluk seviyesiyle öne çıkıyor"* değerlendirmesinde bulunmuştur.

Dünya Bankası "Küresel Ekonomik Beklentiler Raporu"nda, gelişmekte olan ülkelerin artan dış borçlanma maliyeti ve düşen emtia fiyatları nedeniyle zor bir dönemden geçtiğini belirtmiş, FED faiz artışının bu ülkelerin ekonomik şartlarını daha da kötüleştirebileceğine işaret etmiştir. 2015'in, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu gelişmekte olan ülkeler için zor bir yıl olacağını vurgulandığı raporda, özellikle mali ve dış direnci artıracak ihtiyatlı politikaları uygulamaya koymamış olan ekonomilerin, FED'in parasal sıkılaştırmasından kaynaklanabilecek türbülansın üstesinden gelmek konusunda ciddi zorluklarla karşılaşabileceği uyarısında bulunulmuştur.

İRAN: Dünya pazarlarına geri dönüyor

İran ile P5+1 ülkeleri (ABD, Rusya, Çin, Fransa ve İngiltere ile Almanya) arasında sürdürülen nükleer müzakerelerde Temmuz ayı içinde anlaşmaya varılmıştır. Anlaşmaya göre, İran'ın nükleer programı ile nükleer silah elde etmesinin önüne geçilecek, ülkenin yurt dışında bulunan 100 milyar ABD Doları tutarında varlıkları ise serbest bırakılacaktır. Venezüella, Suudi Arabistan ve Kanada'nın ardından en fazla petrol rezervine sahip olan İran üzerindeki petrol ambargosunun kalkmasının orta ve uzun vadede küresel petrol arzını önemli oranda artıracığı ifade edilmektedir. Uzmanlar, 420 milyar ABD Dolarlık İran ekonomisine yönelik ambargoların kalkmasının ardından, İran ekonomisinin bir yıl içinde %5 büyüme oranını yakalayabileceğini belirtmektedir. Ortadoğu'da Mısır'dan sonra en büyük nüfusa sahip olan İran'ın ticaret ve yatırımlarla öncelikli olarak Türkiye, Birleşik Arap Emirlikleri ve Umman'a olumlu etkileri olabileceği dile getirilmektedir.

Diğer yandan, İran'da beklenen altyapı seferberliğinin yurtdışı müteahhitlik hizmetleri açısından geniş bir pazar yaratacağı, ancak inşaat sektöründeki canlanmadan esas faydayı ülkede halen faal olan Çin ve Rus taahhüt firmalarının sağlaması beklenmektedir. İran'daki olumlu seyrin Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesinde son derece güçlü referansları olan Türk müteahhitleri için de fırsatlar yaratabileceği düşünülmekle birlikte, bu konuda İran ve Türkiye arasındaki siyasi gelişmelerin belirleyici olacağı tahmin edilmektedir.

PETROL FİYATLARI: Gerileme sürüyor

Haziran ayının ikinci haftasında arz yönlü endişeler nedeniyle artış kaydeden petrol fiyatları, ABD'de beklentilerin üzerinde açıklanan petrol stokları verisinin ardından gerilemiştir. Yunanistan sorunu

merkezli olarak AB Bölgesi'ne ilişkin gelişmelerin yanı sıra, başlıca emtia alıcısı Çin'in yavaşlamasına yönelik endişelerin artması ve İran'la nükleer müzakere süreci de fiyatları aşağı yönlü baskılamıştır. Brent petrol varil fiyatı 22 Temmuz itibarıyla 56.5 ABD Doları seviyelerinde seyretmektedir. İran-Batı uzlaşmasının ardından küresel petrol arzı fazlasına bir de İran petrolünün eklenecek olmasının, petrol varil fiyatlarını 50 ABD Doları eşliğinin altına düşürebileceği dile getirilmektedir.

TÜRKİYE

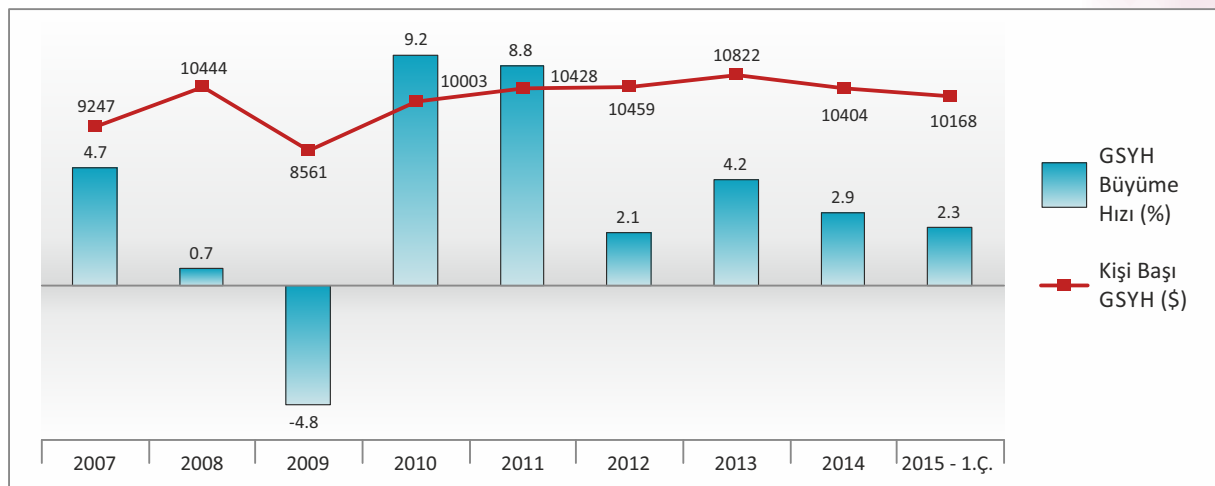
Siyasi belirsizlik ekonomiyi vuruyor

2001 krizinin ardından Türkiye ekonomisi önemli bir dönüşüm sürecinden geçmiş, kamu gelir-giderlerini dengeleyici politikalar başarıyla uygulanarak ekonomi bu alanda güçlendirilmiştir. Küresel krizin yaşandığı 2009 yılı dışında, 2002-2011 yılları arasında Türkiye ekonomisi büyüme oranları ile gelişmekte olan ülkeler arasında ön plana çıkan bir ülke olmuştur. Küresel krizin ardından, alınan makro ihtiyati tedbirler paralelinde 2012 yılından itibaren ekonomik aktivite ivme kaybetmiş ve ortalama büyüme potansiyel büyümenin altında kalmıştır.

Son dönemde Türkiye ekonomisindeki ivme kaybı belirginleşmiş, 2002'den sonraki 10 yılda ortalama %5.4 olan büyüme performansı son üç yılda %3.0'e gerilemiş, 2014 yılı büyüme oranı ise %2.9 olmuştur. 2014 yılında TL'nin ABD Doları karşısındaki değer kaybına da bağlı olarak milli gelir 823 milyar ABD Dolarından 800 milyar ABD Doları seviyesine gerilerken, 2013 yılında 10,822 ABD Doları olan kişi başı GSYH, 2014 yılında 10,404 ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

2015 ilk çeyrek itibarıyla büyüme %2.3'e, kişi başı GSYH 10,168 ABD Dolarına gerilemiştir. Türkiye, kişi başı GSYH endeksinde 2014 yılında Avrupa Birliği ortalamasının %47 altında kalmıştır. Ekonominin TL cinsinden büyürken ABD Doları cinsinden küçülmesi sürecinin 2015 yılının geri kalanında da sürmesi halinde, yıllık GSYH'nın 750 milyar ABD Dolarının, kişi başı GSYH'nın ise 10,000 ABD Dolarının altına inme riski bulunmaktadır.

GSYH Büyüme Oranları ve Kişi Başı GSYH

Kaynak: TÜİK

Öte yandan, iç koşullar dışında küresel konjonktür de büyüme performansını sınırlandırmaktadır. Hem ihracat kanalıyla, hem de finansman açısından koşullar olumsuz yönde değişmektedir. Dış pazarların daralması nedeniyle ihracat düşmekte, dış kaynak sağlamanın koşulları zorlaşmakta ve maliyeti yükselmektedir. Türkiye'ye daha az sermaye gelmekte ve TL değer kaybetmektedir.

2000'li yıllardan itibaren dünyada süregelen bol likidite ve ucuz para dönemi, önümüzdeki dönemde ABD Merkez Bankası'nın (FED) faiz artırımı sürecine girmesiyle birlikte son bulacaktır. Gelişmiş ekonomilerin kriz sonrası süreçte toparlanmalarıyla birlikte, sıkılaştırıcı politikalar öne çıkacak; küresel sermaye gelişmekte olan ülkelere doğru yön değiştirebilecektir. Ayrıca, yerel para birimlerinde meydana gelebilecek dalgalanma karşısında gelişmekte olan ülkelerin de faizlerini artırma yoluna gidebileceği değerlendirilmektedir.

Son dönemde yoğunlaşan terör saldırıları, mevcut siyasi belirsizliğe tüm siyasi partiler tarafından dile getirilen erken seçim konuşmalarının artarak eklenmesi, TSK'nın Suriye'ye operasyonu neticesinde riskler önemli oranda artmış; TL'nin ABD Doları karşısındaki değer kaybı hızlanmıştır. Sınırdaki çatışma haberleri koalisyon ihtimalinin zayıfladığına ilişkin yorumların ve erken seçim söylemlerinin üzerine gelince; TL/ABD Doları kuru 24 Temmuz itibarıyla 2.75 TL'ye kadar tırmanmış, şok yaşayan BİST hızla değer kaybetmiş, 2 yıllık gösterge tahvil faizleri çift haneye yaklaşmış, Türkiye risk primleri yükselmiştir.

Yurtdışındaki elverişsiz konjonktür ve bölgesel olarak gün geçtikçe artan jeopolitik risklere ek olarak, yurt içinde yükselen siyasi riskler de hesaba katıldığında Türkiye ekonomisinin önümüzdeki dönemde uzun dönemli potansiyel büyüme oranının altındaki büyüme performansını sürdürmesi beklenmektedir. Ayrıca, 2015 ilk çeyrek büyümesinin bileşenlerinde de gözlemlendiği üzere; büyüme ana kaynağını üretimler ve yatırımlardan ziyade büyük ölçüde ithalat ve tüketimden almakta, bu açıdan sürdürülebilir bulunmamaktadır. Özel sektör yatırımları 2014 yılında sadece %0.5, 2015 yılı ilk çeyreğinde ise %1.9 büyüme göstermiştir. Özel sektör Türkiye ekonomisinde risk ve yatırım iştahını büyük oranda kaybetmiş görünmektedir.

2001 sonrası mali disiplinin tesis edilmesi ve bankacılık sektörünün güçlendirilmesi konusunda büyük başarı sağlanmıştır. Ancak ilerleyen yıllarda yapısal reformlar yerine konjonktüre dayalı geçici önlemler ile ilerlenmiştir. Türkiye 2000'lere kadar bütçe açığını, 2000'lerden sonra ise cari açığını itici güç olarak kullanarak büyümüştür. 2000'lerden sonra küresel ekonomik konjonktüre hakim olan genişlemeci para politikaları sayesinde, yüksek reel faiz verilerek sıcak para ekonomiyeye çekilmiş ve tasarruf - yatırım açığı telafi edilmiştir. Ancak Türkiye'nin söz konusu büyüme modeli ve "açık vermeden büyüyemeyen bir ekonomi" konumuna gelmiş olması, ekonomistlerce Türkiye ekonomisinin en büyük kırılganlığı olarak görülmektedir.

Öte yandan, sağlam bir bankacılık sektörüne, istihdam yaratma kapasitesine ve girişimci bir özel sektöre sahip olan Türkiye, geçmiş kriz dönemlerine oranla daha güçlü bir ekonomik yapıya sahiptir. 2013 yılından bu yana iki farklı kredi derecelendirme kuruluşu tarafından "yatırım yapılabilir" seviyesinde değerlendirilen Türkiye'nin en güçlü yönlerinin başında mali disiplinin yer aldığı, söz konusu kuruluşlar tarafından da vurgulanmaktadır. Ancak siyasi belirsizliğin sürmesinin, Türkiye'nin uluslararası risk primlerinin artmasına, TL'deki değer kaybının derinleşmesine, faiz oranlarında artışa sebep olabileceği; bu sürecin de iç talebi, genel ekonomik konjonktürü ve potansiyel büyümeyi sınırlayacak unsurlar olduğu çeşitli ekonomistlerce dile getirilmektedir.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Standard&Poor's, seçim sonuçlarının Türkiye'nin kredi notuna şu anda doğrudan bir etkisinin olmadığını, ancak son hükümetin ekonomik reformlarının önemli olduğunu ve bunun için de yeni hükümette kabineye yapılacak atamalara bakılacağını belirtmiştir. Fitch Ratings ise yaptığı açıklamada seçim sonuçlarının kısa vadede siyasi belirsizliği arttırdığını belirterek "Ekonomi politikasındaki gerilim derinleşebilir. Bu durum ülkenin kredi notu profilinde, politikaların nasıl yapıldığına bağlı olarak riski arttırabilir" değerlendirmesinde bulunmuştur.

Dünya Bankası, Türkiye'nin 2015 büyüme tahminini %3 olarak sabit tutarken, 2016 için %3.9 ve 2017 için %3.7 olan tahminlerini %3.5'e indirmiştir. Bunun nedeni olarak ise küresel finansal ortamın sıkılaşması ve siyasi belirsizlik unsurları sayılmıştır.

İş dünyası, finansal aktörler ve yabancı yatırımcılar, yeni hükümetin oluşum sürecini, atılacak adımları, yapısal reformların yapılıp yapılmayacağını değerlendirecek ve bu doğrultuda üretim, yatırım ve tüketim kararlarını verecektir. Bu sürecin sonunda 2012'den beri sınırlı olan risk iştahının ve yatırımların artması sağlanabilirse, Türkiye ekonomisi sürdürülebilir yüksek büyüme dönemini yeniden yakalayabilecektir.

Enflasyon: Düşüş olumlu

2015 Haziran ayında enflasyon %0.51 düşüşle beklentilerin üzerinde gerileme kaydetmiş, yıllık bazda TÜFE %7.20'ye gerilemiştir. Böylece yıllık enflasyon Mayıs 2013'ten bu yana en düşük seviyesinde gerçekleşmiştir.

Diğer yandan, döviz kurlarında gelişmeler enflasyon açısından önemini sürdürmektedir. 2014 yılında ABD Doları ve Euro karşısında genel olarak yatay bir değer izleyen TL'nin seyri, 2014 sonuna doğru değişmiş, özellikle ABD Dolarında hızlı bir artış yaşanmaya başlamıştır. Baz etkisinden dolayı ortaya çıkan ve Haziran ayında gerçekleşen hızlı fiyat düşüşünün bir süre daha devam edeceği, ancak kur yükünün fiyatlara yansımalarıyla enflasyonun tekrar %9.00 seviyelerine yükseleceği değerlendirilmektedir.

Para Politikası: Beklemede...

Merkez Bankası Para Politikası Kurulu (PPK) Temmuz ayı toplantısında politika faizini %7.50 seviyesinde sabit tutmuştur. Piyasalardaki dalgalanmaların sürebileceğini ifade eden uzmanlar, Merkez Bankası'nın siyasi belirsizliğin arttığı bir dönemde herhangi bir adım atmayacağını öngörmektedir. Toplantı tutanaklarında, önümüzdeki dönemde para politikası kararlarının, küresel piyasa belirsizlikleri ve enerji ile gıda fiyatlarındaki oynaklıklarla, enflasyon görünümündeki iyileşmenin hızına bağlı olacağı; döviz kurundaki dalgalanmanın çekirdek enflasyondaki iyileşmeyi geciktirdiği; dış talebin zayıf seyrini koruduğu tekrarlanmıştır.

Dış Ticaret: Dalgalı seyir

İç piyasadaki daralma ile dış kaynaklı ekonomik ve siyasi durgunluk nedeniyle dış ticaret göstergelerindeki aşağı yönlü seyir Mayıs ayında da sürmüştür.

Mayıs'ta ihracat hacmi bir önceki yıla kıyasla %18.8 azalarak 11.1 milyar ABD Doları olurken, ithalat hacmi %14.4 gerileyerek 17.9 milyar ABD Dolarına inmiştir. Böylece, geçtiğimiz yıl Mayıs ayında 7.2 milyar ABD Doları olan dış ticaret açığı 2015'te 6.8 milyar ABD Doları düzeyinde gerçekleşmiştir.

Öte yandan, Türkiye'nin en önemli ihrac pazarı konumundaki Avrupa ekonomilerinde Yunanistan kaynaklı olarak yaşanabilecek olumsuz gelişmeler dış ticaret performansı üzerinde dolaylı etki yaratabilecektir. Enerji fiyatlarındaki düşüşün dış ticaret dengesi üzerindeki olumlu etkisinin ise belli bir oranda sürmesi beklenmektedir. Bu çerçevede, dış ticaret dengesindeki iyileşme eğiliminin önümüzdeki dönemde azalan ivmeyle devam edebileceği değerlendirilmektedir.

Cari Açık: Gerileme eğilimi

Mart ayında dış ticaret açığındaki genişleme paralelinde hızlı bir artış kaydeden cari açık, Nisan ayında yeniden gerileme eğilimine girmiştir. Bu dönemde ihracatın bir önceki yıla kıyasla yatay bir seyir izlemesine karşılık, ithalat hacminin yıllık bazda daralması bu gelişmede etkili olmuştur. Nisan ayında cari açık bir önceki yılın aynı dönemine göre %30.8 oranında azalarak 3.4 milyar ABD Doları seviyesinde gerçekleşmiş, 2015 ilk dört aylık dönemde 14.5 milyar ABD Doları olmuştur.

Uluslararası finansal ortamın belirsizliğini koruduğu, FED'in faiz artışına hazırlandığı bir ortamda, cari açığın düşme eğilimi ve dış finansman ihtiyacının azaltılması doğru bir yaklaşım olarak yorumlanmaktadır. Öte

yandan, cari açığı düşürme yolunda atılan doğru adımların yan etkileri büyüme oranlarına düşüş, işsizlik oranlarına artış olarak yansımaktadır.

İstihdam: Tarihi zirvesinde, ancak...

İşsizlik oranı, Nisan ayında bir önceki aya göre 1 puan düşüşle %9.6 olarak açıklanmış ve yeniden tek haneye inmiştir. Mevsimsel etkilerden arındırılarak karşılaştırma yapıldığında ise, Nisan ayları itibariyle işsizlik 2012'de %8.2, 2013'de %8.7, 2014'de %9.0 ve 2015'de %9.6 oranla artış eğilimi göstermektedir.

Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış istihdam oranı %46'ya ulaşmış, oranın hesaplanmaya başladığı 2005 yılından bu yana en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

Diğer yandan, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) raporlarında Türkiye'de 16-29 yaş grubunun %31.3'ünün iş sahibi olmadığı ve mesleki eğitim almadığı açıklanmış, Türkiye bu rakam ile genç işsizlik konusunda tüm OECD ülkeleri arasında birinci sırada ve iş gücüne katılım oranında da en alt sırada yer almıştır. TÜİK verilerine göre, Nisan 2015 itibariyle 600 bin üniversite mezunu iş aramaktadır.

Risk Primleri: Türkiye'nin risk primi artıyor

Bilindiği üzere CDS (Credit Default Swap), "ülkelerin kredi borçlanma maliyetlerini arttıran risk primi" olarak ölçüt alınmakta ve bir anlamda uluslararası piyasaların, yabancı yatırımcıların bir ülkeyi nasıl değerlendirdiklerine işaret etmektedir. Öyle ki CDS primi yüksek ülkeler borçlanma ihtiyaçlarını karşılamak için daha yüksek maliyetlere katlanmak durumunda kalmakta, bu da para birimleri üzerinde daha fazla yük oluşturmaktadır. Ülkelerin ekonomik ve politik risk gelişmesine göre her gün güncellenen ve bu anlamda kredi notlarından daha dinamik bir gösterge olan bu veri, 2015 ilk 6 ay itibariyle Türkiye için hızlı yükseliş eğilimine girmiştir.

Türkiye'nin kredi notu yatırım yapılabilir seviyeye ulaştığında 114 seviyesine kadar gerilemiş olan Türkiye 5 yıl vadeli CDS'leri, yurtiçinde risk algısının yükselmesinin ve TSK'nın Suriye operasyonunun ardından 24 Temmuz itibariyle 226 seviyesine yükselmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında Rusya ve Brezilya'dan sonra 3. sıraya yerleşmiştir. Türkiye'nin risk priminde son dönemde artan yükseliş başta tahvil piyasası olmak üzere, para piyasasına ve hisse senedi piyasasına da yansımaktadır.

Yabancı Yatırımlar: Azalıyor

Türkiye'de risk primleri artarken büyüme oranlarının ve yatırım iştahının gerilemesinin, ülkeyi dünya piyasalarında tercih edilen bir ülke konumundan uzaklaştırabileceği, fon ve doğrudan yabancı yatırımların azalabileceği dile getirilmektedir. Financial Times'ın haberine göre, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu birçok gelişmekte olan piyasa 2014'de doğrudan yabancı yatırım alanında sert düşüş yaşamıştır. Türkiye'de sermaye yatırımları %49 oranında azalırken, Avrupa'dan proje sayısı bazında en çok yatırım çeken ilk 10 ülke arasındaki konum kaybedilmiştir.

Yabancı yatırımcılar, 2015 yılının ilk yarısında devlet iç borçlanma senetlerinde (DİBS) 4.7 milyar ABD Doları tutarında net satış yapmıştır. Yurtdışında yerleşik kişilerin DİBS stoku son 3.5 yılın en düşük seviyelerine gelirken, yabancıların Türkiye'den son 10 yılın en hızlı çıkışını yaptıkları belirtilmektedir.

Yabancı sermayenin bu yıl Türkiye dahil gelişmekte olan ülke varlıklarından çıkışında FED'in faiz artırımına gideceği endişeleri belirleyici unsur olurken, Türk varlıklarında iç siyasi belirsizlikler de söz konusu negatif ayrışma durumunu desteklemiştir.

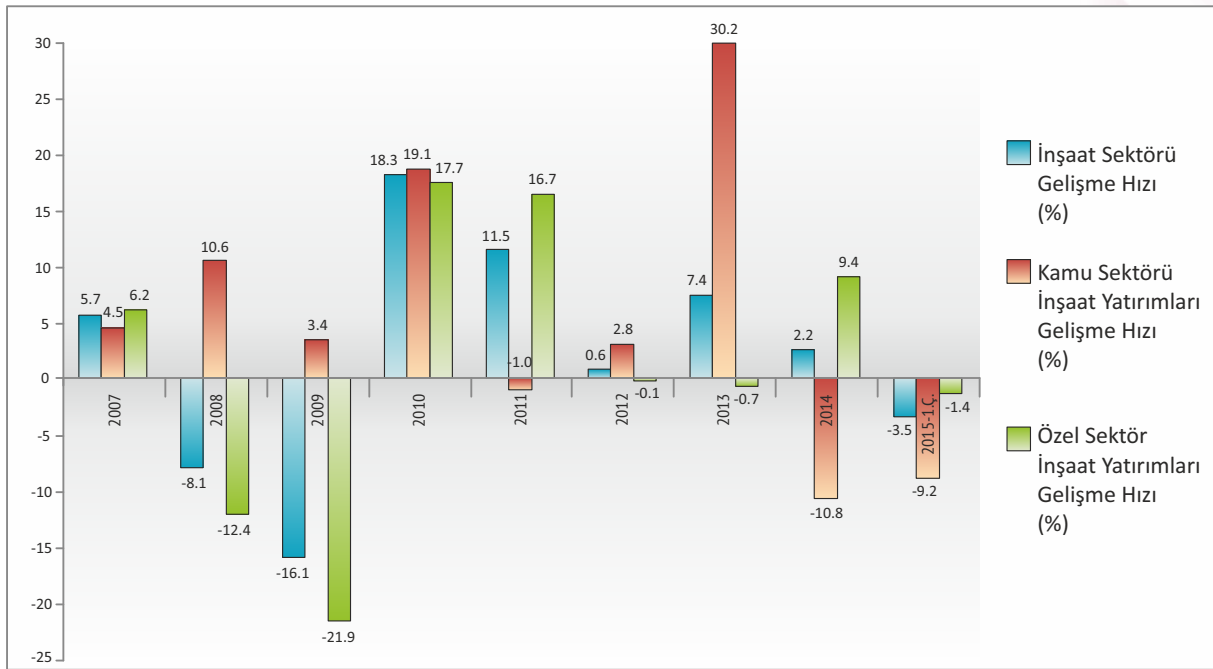
İNŞAAT SEKTÖRÜ

Sektörel performans genel ekonominin altında

İnşaat sektöründe üretim 2014 yılının ikinci yarısından itibaren ekonomideki yavaşlama paralelinde önemli ölçüde hız kesmiştir. 2014 yılı birinci çeyrekte geçen yılın aynı dönemine göre %5.8 olan büyüme oranı ikinci çeyrekte %3.4'e, üçüncü çeyrekte %2'ye gerilemiş, sektör son çeyrekte %2.0 oranında küçülmüştür. 2014 yılında GSYH'da %2.9'a gerileyen büyüme, sektörde de %2.2 olarak kaydedilmiştir. Sektör daralma eğilimini 2015 yılının ilk çeyreğinde de sürdürmüş ve %3.51 küçülme oranı ile toplam GSYH oluşumuna negatif yönde 0.2 puan etkide bulunmuştur. Ekonomik aktivitedeki yavaşlama ve inşaat yatırımlarındaki gerileme ile yakından ilişkili olan bu tablo; sektörün ekonomideki gelişmelere çarpan etkisiyle tepki veren yapısal özelliği nedeniyle sürpriz olmamıştır.

İnşaat sektöründe üretimin önemli ölçüde ivme kaybettiği anlamına gelen mevcut tablo; 2013 yılında %30.2 büyüme gösteren kamu inşaat harcamalarının 2014 yılında %10.8 oranında, 2015 yılının ilk çeyreğinde %9.2 oranında küçülmüş olması ile yakından ilişkilidir. 2014 yılında %9.4 artış gösteren özel sektör inşaat harcamaları da 2015 yılında %1.4 daralmıştır.

İnşaat Sektörü ve İnşaat Yatırımları Gelişme Hızları (%)

Kaynak: TÜİK

Kamu-Özel Sektör İşbirliği (KÖİ) modeli ile gerçekleştirilmekte olan alt yapı yatırımları kapsamında 3. Köprü, 3. Havalimanı, İstanbul Finans Merkezi, Avrasya Tüneli ve Gebze-İzmir Otoyolu gibi büyük ölçekli projelerin inşaatı sürmektedir. Önümüzdeki dönemde de altyapı yatırımlarının liman, hızlı tren, metro ve otoyol projeleri ile süreceği; kentsel dönüşüm süreci ve konut satışlarının iç piyasaya canlılık katmaya devam edeceği düşünülmektedir.

Ekonomistler, siyasi belirsizlik sürecinin ardından, yeni kurulacak hükümetin de konut yatırımlarını ve yapı sektöründeki büyümeyi teşvik edeceğini, başlamış projelerin süreceğini dile getirmektedir. Diğer yandan, KÖİ modeli ile hayata geçirilmekte olan büyük ölçekli yatırım projelerinin finansman boyutunun, ekonomiye hakim olan belirsizlik ortamı, yeni yatırımlara ilişkin yapılmaya başlanan olumsuz değerlendirmeler ve risk primlerindeki artış nedeniyle negatif etkilenebileceği düşünülmektedir. Ayrıca,

büyümeye önemli katkıda bulunan söz konusu yatırımlarda, döviz kurundaki yüksek artışın sürmesi durumunda yüklenilecek ek maliyetler açısından kur riski unsurunun da artmakta olduğu görülmektedir.

Bu bağlamda, genel ekonomi açısından lokomotif bir sektör olan inşaat sektöründe gelişmelerin önümüzdeki dönemde de ekonomiye paralel ve yatay bir seyir izlemesi beklenmektedir.

Konut Satış İstatistikleri

2015 yılının başından itibaren konut sektöründe beklenenin üzerinde canlılık devam etmektedir. Türkiye genelinde konut satışları 2015 Haziran ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %19.1 oranında artarak 110,657 olmuştur. 2015 ilk 6 ayda toplam satılan konut sayısı ise bir önceki yılın aynı dönemine göre %21 artarak 635,080'e ulaşmıştır.

Konut piyasasında beklentilerin üzerinde süren canlılık, gelecekte fiyatların daha da artabileceği, konut kredisi faizlerinde ise kısa vadede düşüş olmayacağı beklentilerini yansıtmaktadır.

	2015	2014	2013
Ocak	86 167	87 639	87 444
Şubat	95 021	82 597	88 519
Mart	116 030	87 617	97 956
Nisan	119 317	83 610	95 381
Mayıs	107 888	90 377	103 261
Haziran	110 657	92 936	96 424
Temmuz		85 101	106 636
Ağustos		105 624	84 480
Eylül		115 786	102 280
Ekim		95 645	76 344
Kasım		103 783	102 681
Aralık		134 666	115 784
İlk 6 Aylık Toplam	635 080	524 776	568 985
Yıllık Toplam		1 165 381	1 157 190

Kaynak: TÜİK

2,256'ya yükselmiş, 2015 yılının ilk 6 ayında toplam 10,353 konut satışı gerçekleşmiştir. Geçmişte konut alımı için tatil bölgelerini tercih eden yabancıların, yeni projelerin de etkisiyle İstanbul'a yöneldikleri görülmektedir.

Yapı İzin İstatistikleri

Konut satışlarına ilişkin istatistikler konut talebini gösterirken; yapı izin istatistikleri ruhsat alımları ile beraber hangi miktarda konutun tamamlanmakta ve kullanıma hazır hale gelmekte olduğunu, başka bir deyişle konut arz durumunu göstermektedir. 2015 yılının ilk çeyreğine ilişkin veriler, konut sektöründe arz ve talebin dengelenmekte olduğunu, konut stoklarında ciddi artış olmadığını gösterir niteliktedir.

İnşaat ruhsatı alınan konut sayısında 2014'ün ilk çeyreğinde görülen rekor artışa karşın, 2015 ilk çeyreğinde bu rakam 174 bine inmiş, %41 oranında azalmıştır. Ayrıca ruhsat alınan konutların yanı sıra, tamamlanan ve kullanıma hazır olduğu için yapı kullanım izin belgesi verilen konutlar da geçen yılın ilk çeyreğine göre %40 azalarak 155 bine gerilemiştir.

Yapı Ruhsatı, Ocak-Mart 2015

	Yıl			Bir Önceki Yılın İlk 3 Ayına Göre Değişim Oranı (%)	
	2015	2014	2013	2015	2014
Bina Sayısı	24 045	45 803	24 390	-47.5	87.8
Yüzölçümü (m ²)	35 050 295	66 806 683	33 297 327	-47.5	100.6
Değer (TL)	30 957 203 985	51 789 443 065	23 321 475 967	-40.2	122.1
Daire sayısı	174 052	296 188	163 325	-41.2	81.3

Kaynak: TÜİK

Yapı Kullanma İzin Belgesi, Ocak-Mart 2015

	Yıl			Bir Önceki Yılın İlk 3 Ayına Göre Değişim Oranı (%)	
	2015	2014	2013	2015	2014
Bina Sayısı	22 818	46 779	24 706	-51.2	89.3
Yüzölçümü (m ²)	29 857 969	54 639 804	29 551 186	-45.4	84.9
Değer (TL)	24 433 330 015	42 134 767 765	20 301 421 633	-42.0	107.5
Daire sayısı	154 657	260 178	153 653	-40.6	69.3

Kaynak: TÜİK

İnşaat Sektöründe Ciro ve Üretim

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış inşaat ciro endeksi 2015 yılının ilk çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %6.6, inşaat üretim endeksi de %0.1 artış göstermiştir.

İnşaat İşgücü Girdi Endeksleri

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış inşaat istihdam endeksi 2015 yılı birinci çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %2.6 oranında azalmıştır.

YURTDIŞI MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ

Tüm zorluklara rağmen...

2015 yılının ilk 6 ayında yurtdışında 8.2 milyar ABD Doları değerinde 69 yeni proje üstlenilmiştir. Bu dönemde üstlenilen projelerin ülkelere göre dağılımında ilk 5 ülke sırasıyla Türkmenistan (%31.6), Cezayir (%25.3), Rusya Federasyonu (%21.9), Suudi Arabistan (%8.5) ve Azerbaycan (%4.9) olmuştur.

1972'den 2015 Haziran sonuna kadar 104 ülkede üstlenilen 8606 projenin toplam bedeli 312 milyar ABD Dolarına ulaşmıştır.

2015'te sektörün iş hacminin, Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki sorunların yanı sıra Rusya ekonomisi kaynaklı risklerin etkisi altında kalmayı sürdüreceği değerlendirilmektedir. Toplam iş hacminin yaklaşık %35'ini oluşturan Libya-İrak-Rusya pazarlarından doğacak kaybı dengeleyebilecek yeni fırsatlar için, Sahra-altı Afrika ve Güney Amerika ülkelerindeki potansiyel yatırımlar takip edilmektedir. İran'a uygulanmakta olan ekonomik ambargoların kalkmasının ardından, ülkenin yatırım ortamında gerçekleşecek olumlu seyrin Türk müteahhitleri için de fırsatlar yaratabileceği düşünülmekle birlikte, bu konuda İran ve Türkiye arasındaki siyasi gelişmelerin belirleyici olacağı öngörülmektedir.

UFUK TURU

Mehmet ŞİMŞEK, 15 Temmuz 2015, 2015 İlk Yarı Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Basın Toplantısı, **Maliye Bakanı**

Tekrar seçim olması olumsuz bir senaryo, çünkü tekrar seçim yapılması 2015 yılının tamamının bir anlamda belirsizliklerle karşı karşıya kalması demek. Türkiye'nin güçlü bir koalisyon hükümeti ile yoluna devam etmesi, yapısal dönüşüm reform programlarının uygulanması hepimizin arzusudur.

Prof. Dr. Güven SAK, 16 Temmuz 2015, Dünya Gazetesi
TEPAV Kurucu Direktörü, TOBB Üniversitesi Rektör Vekili

Piyasalar, Türkiye'yi normalleştirecek, yıkımdan yapıma geçmemize imkan sağlayacak; Türkiye'nin yabancı fon yöneticileri gözünde anlatılabilir, pozitif ve inandırıcı bir hikayesi olmasını sağlayacak bir hükümetin oluşmasını bekliyor.

Mehmet BÜYÜKEKŞİ, 2 Temmuz 2015, Gebze Ticaret Odası Basın Toplantısı
Türkiye İhracatçılar Meclisi Başkanı

Ülkemizi uyum içinde geleceğe taşıyacak, seri bir şekilde istikrarı sağlayacak, güçlü ve reformist bir koalisyon hükümetine ihtiyacımız var. Bu anlamda bizim odak noktamız minimum risk, maksimum reform...

Mahfi EĞİLMEZ, 1 Temmuz 2015, mahfiegilmez.com
Köşe Yazarı

Yapısal reform yapmazsak ne olur? O zaman buluş yapamayan, inovasyonu taklitçilik sanan, fason üretime çalışan bir toplum olmaya devam ederiz. Bu durumda akla şu soru geliyor: Acaba üzerinde anlaşılmadığımız sosyal ve siyasal alandaki yapısal reformları bir yana bırakıp da ekonomik alandaki yapısal reformları yapabilir miyiz? Belki yaparız ama bu bizi 'muasır medeniyetler seviyesine' çıkarmaya yetmez. Ekonomisi iyi ama demokraside geri, bütçesi tutarlı ama insan hakları karnesi bozuk, kamu borç yükü düşük ama eğitimde geçen yüzyılın sistemine bağlı bir ülke 'muasır medeniyetler seviyesine' çıkabilir mi?"

Uğur GÜRSES, 15 Haziran 2015, Radikal Gazetesi
Köşe Yazarı

2015 siyasette değişimin yılı olduğu kadar belki de ekonomide de sırların, ambalajların döküldüğü bir yıl olacak. Bugünkü görünümde, aynı durgun ekonomik tempo devam ederse görece yüksek enflasyon ve yükselen kurlarla, 2015 sonunda en iyi olasılıkla Türkiye'nin dolar bazındaki milli geliri yüzde 10'luk gerilemeyle 801 milyar dolardan 724 milyar dolara gerileyecek. Dolar bazındaki milli geliri 2010 öncesine dönen Türkiye, olasılıkla G20 içinde de son sıraya, 20. sıraya düşecek. Hiçbir şey yapmazsak, o çok konuştuğumuz 'orta gelir tuzağında' çakılıp kalmak bir tarafa, kişi başı milli gelirimiz de çok uzak değil bu yıl sonunda 10 bin doların altına düşecek.

Nouriel ROUBINI, 1 Temmuz 2015, Dünya Gazetesi
Roubini Global Economics Başkanı, Ekonomi Profesörü

Gelişen ülkelerin sorunlarının FED ile ilgisi yok. Piyasalar aylardır hazırlanıyor. Birçok gelişmekte olan ekonominin artık daha güçlü makro ve yapısal temelleri var. Bu da FED faiz artırmaya başladığında onlara daha büyük bir direnç sağlayacak. Güney Afrika, Arjantin ve Türkiye'de zayıf politikalar ve politik belirsizlikler sebebiyle ekonomik ve finansal sıkıntılar yaşanıyor. FED yüzünden değil...

Marc FABER, 3 Temmuz 2015, Fortune Turkey
Uluslararası Yatırım Danışmanı

Jeopolitik nedenlerle Yunanistan'ın Avro Birliği'nden ayrılmasına izin verilmeyecek...Son dönemde Rusya'ya uygulanan yaptırımlarla birlikte ABD, Avrupa'nın Yunanistan'a sırtını dönmesi durumunda Yunanistan'ın Çin ve Rusya'nın etkisinde kalabileceğinden endişe ediyor. Avrupa referandumda 'hayır' çıksa bile Yunanistan'ı Avro Bölgesi'nde tutmaya devam edecek..Yeni bir dünya düzeninde yaşıyoruz. Batılı güçlerin etkisi giderek ortadan kalkıyor. Yeni ülkeler yükseliyor; Brezilya, Hindistan, Türkiye ve benzeri ülkeler. Bu, yeni bir dünya düzeni.

Erdal SAĞLAM, 13 Temmuz 2015, Hürriyet Gazetesi
Köşe Yazarı

O kadar çok boyutlu uluslararası bir örnek yaşanıyor ki; bence her ülkenin bu örnekten ders alması gerekiyor. Türkiye'nin de doğrudan kendisiyle ilişkili gözükme de, dolaylı açıdan ders çıkarması gereken birçok boyutu var. Her şeyden önce net borçlu bir ülke iseniz, dışarıdan gelen kaynağa bağımlı bir ekonomik sisteminiz varsa, ekonomik ve siyasi gerçeklere çok daha bağımlı olduğunuzu unutamazsınız...Küresel bir ekonomi içindeyseniz, ekonomik kurallar genel hatlarıyla bellidir; bunlara uymak zorundasınız. Hele ki dış kaynağa bağımlı bir ekonominin, gerekenin yapılması konusunda kaçıışı yoktur.

Taner BERKSOY, 24 Temmuz 2015, Dünya Gazetesi
Köşe Yazarı

Süregelen risk unsurlarından 'jeopolitik risk' olarak nitelenen risk patladı. Suruç'ta gerçekleşen terör saldırısı sakın gibi görünen tabloyu tersine çevirdi...Son yaşananlar risk algısının tek hamlede nasıl değişebileceği, kırılganlık meselesinin yeniden nasıl gündemin tepesine oturacağı konusunda adeta uygulamalı bir ders gibi oldu...Jeopolitik risklerdeki her canlanma finansal fiyatlar, risk algısı, risk primleri gibi değişkenlerin hareket ekseninde bir tortu bırakıyor. Biz de şimdi buna benzer bir süreç yaşıyoruz. Hafıza devreye girdikçe bu son olay da bir tortu bırakarak arka plana kayacak. Ama her adımımız daha pahalı hale gelecek. Önemli bir sosyal maliyettir bu. Sırf bu nedenle jeopolitik riskleri düzgün yönetmek gerekir...

Prof. Dr. Serdar SAYAN, 22 Haziran 2015, Dünya Gazetesi
TOBB ETÜ Öğretim Üyesi, TOBB ETÜ Sosyal Politikalar Uygulama ve Araştırma Mer. Direktörü

Önemli miktarda istihdam yaratmasına rağmen, arazi rantına ve inşaatla dayalı ekonomik büyüme sürdürülebilir değildir. Faizlerin düşük tutulması yönünde, inşaat talebini canlı tutmak üzere yapılan baskının sonuna gelinmiştir. ABD'nin faiz artırma kararının el kulağında olması döngüyü daha da zorlaştıracaktır.

